

Knjiga odaje vještijeg pregledničara negoli kritičara. Očekuje se da više potiče na refleksiju, jer je ekumenski teren takav da čitatelj može biti ugrižaniji nakon čitanja djela ovakve vrste. Razlog je možda u tome što se premalo zahvaća domaća situacija. U knjizi s naslovom **Pitanja današnjeg ekumenizma** imali bismo pravo pročitati prikaz domaćeg nastojanja, padanja, dizanja na našim ekumenskim ljestvama. Imajući u vidu naše ekumensko stanje (upravo stanje, a ne toliko gibanje), mogla su se pitanja današnjeg ekumenizma bolje upotpuniti. O Srpskoj pravoslavnoj Crkvi tek 25 redaka (97—98). Nikakav izvještaj o Biskupskoj izjavi o ekumenizmu, o mariborskom ekumenskom sastanku... Jasno je da je lakše priređivati napise o svjetskim događajima iz obilne svjetske literature (u autora je ne manjka, samo u knjizi blizu 400 navoda najrazličitijih ekumenskih djela) nego posezati za plodovima sa stabla spoznaje u ovom našem ekumenskom vrtu. Istina, ne možemo se pohvaliti da nam je naš katoličko-pravoslavni, odnosno hrvatsko-slovensko-srpsko-makedonski... standard osobito na visini, ali zato možemo iznijeti pred javu prebogato repertoar problemčina, u ekumenskom duhu, prema kojima ne možemo biti ravnodušni, iako im odmah ne nazrijevamo rješenja. Stoga se čini da je knjiga, unatoč određenoj privlačnosti tretiranja ekumenske problematike više po zapadnim nego po istočnim stranama, pisana po metodi: okolo kole, samo ne na mala vrata. Ako ustrukovljeni teolozi neće na mala vrata, a tko će onda? Pouzdano se stoga valja nadati da će autor, koji vješto pliva po svjetskim ekumenskim vodama, nakon ovih općih pitanja, začeti i na domaći teren i pretraživati mogućnosti primjene katoličkih načela na naš jedinstveni splet ekumenskih pitanja.

R. Perić

ARCHIVUM HISTORIAE PONTIFICIAE. Svezak 12. Izdaje Fakultet za crkvenu povijest Papinskog Sveučilišta Gregoriana. Rim 1974. Strana 722.

Pred nama je 12. svezak zbornika povijesnih radova što ga izdaje Fa-

kultet za crkvenu povijest Sveučilišta Gregoriana u Rimu. O ovom viještinom Zborniku bilo je u našem časopisu već govora (usp. recenziju BS 1974. br. 4 str. 624—25).

John **Henning** analizira u svom članku (Zur Stellung der Päpste in der martyrologischen Tradition) tradiciju rimskih papa u Rimskom martirologiju. U RM (izdanje 1956.) ima oko 85 imena rimskih biskupa to jest papa i to u zadnjih 1500 godina. Po rasprostranjenosti blagdana rimskih papa pisac zaključuje kolika je bila zahvalnost kršćanskih naroda prema rimskim biskupima. Jan T. **Hallenbeck** proučava u svom članku (Paul Afiarta and the Papacy) život i djelovanje Pavla Afiarta koji je u vrijeme Stjepana III imao važnu ulogu u rimskoj kuriji. Za nj veće da je bio okrutan i da je bio vođa Langobarda u Rimu zastupajući interese Deziderija, kralja Langobarda. Člankopisac pak pokazuje da je Afiarta bio samostalan, da nije o nikome ovisio i da je nastojao ostvariti svoje ciljeve.

Osiguravao je sebi u rimskoj kuriji mjesto za slijedećeg papu. U tom kontekstu pisac baca novo svjetlo o stranci Langobarda u Rimu i o izboru Hadrijana I pape. Robert **Sommerville** (The Council of Clermont...) proučava Clermontski koncil: kronologiju sazivanja koncila, popis sudionika koncila, i to prema nacionalnosti i prema crkvenim pokrajinama, i sam tijekom rada koncila. G. **Valentini** (La crociata...) na temelju venecijanskog arhiva osvjetljuje križarske vojne od vremena pape Eugenija IV do pape Kalista III. Člankopisac zaključuje da su pape u to vrijeme mnogo više poduzimali protiv Turaka i mnogo više ulagali nego se to općenito dosad smatralo. Ovi su dokumenti važni i za našu hrvatsku nacionalnu povijest, jer ima mnogo dokumenata koji se tiču naših južnih hrvatskih krajeva koji su se odupirali najezdi Turaka. N. **Gotteri-Grambert** (Les clercs français...) u svom članku analizira dokument koji se nalazi u vatikanskom arhivu **Ex Reg. Vat. 541** u kojem ima 246 ekspektativa (nadanja) siromašnih klerika iz Francuske i odgovore rimskih papa (od Pija II godine 1462 do pape Pavla II godine 1465) na te ekspektative. N. H. **Minnich** (The Partici pants...) ispituje popis sudionika

V Lateranskog koncila. Na popisu ima 431 sudionik; više od jedne trećine bili su izvan Italije. Člankopisac je na članak nadodao i popis svih sudionika koncila, popis biskupija koje su na koncilu bile predstavljene, popis redovnika koji su bili nazočni na koncilu i popis govornika civila. Iz popisa sudionika koncila vidi se da su iz naših krajeva na koncilu bili veoma mnogi biskupi (Hrvatska i Dubrovnik). P. **Rabikauskas** (Die Gründungsbulle...) ispituje papinske bule o osnutku biskupije katoličkog rimskog obreda u Smolensku u vrijeme vladavine Litvanskog Vojvodstva (1611—1654). Vincente **Carcel Ortí** obrađuje diplomatske odnose između Svete Stolice i Španjolske od godine 1830. do smrti kralja Ferdinanda VII godine 1833. Uz to osvjetljuje crkvenu politiku u tada liberalnoj Španjolskoj, djelatnost Tiberija, apostolskog nuncija u Španjolskoj, i odnos pape Grgura XVI prema rimskoj kuriji. Članku je pridodao još neizdane dokumente iz Tajnog Arhiva Vatikanskog i iz Arhiva **S. Congregationis pro Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis**.

U kraćim prilozima J. T. **Hallenbeck** je obradio pitanje zašto je bio izabran za papu Stjepan III (768—772) koji je bio općenito smatran slabićem. Dosad se općenito mislilo da je bio izabran za papu upravo zato jer je bio slabić, a člankopisac pokazuje da je bio izabran za papu zato jer je uživao povjerenje triju svojih predšasnika naime pape Zaharije, Stjepana II i Pavla I. Bio je izabran za papu, jer su njegovi suvremenici mislili da će on najbolje odgovoriti potrebama vremena. Jacqueline **Tarrant** analizira dva papinska dokumenta (**Cum de quibusdam** i **Ad nostrum quid**) koji se tiču Begvina (redovničke zajednice djevice i udovica u Francuskoj, Belgiji i Nizozemskoj, kasnije i u Njemačkoj, koje su živjele evanđeoske zavjete bez zavjetovanja). Općenito se smatralo da ta dva dokumenta osuđuju te begvinske zajednice djevičica i udovičica. Međutim, oni osuđuju samo neke skupine tih zajednica a ne sve zajedno. P. **Blet** u svom članku obrađuje sukob francuskog kralja Luja XIV i Svete Stolice te njihovo izmirenje.

Zbornik će dobro doći svima koji prate povijest Crkve općenito a na-

pose povijest Crkve u hrvatskom narodu.

ARCHIVUM HISTORIAE PONTIFICIAE. Svezak 13. Rim 1975. Strana 752. 13. svezak Zbornika AHP sadrži slijedeće članke: H. **Grotz**, Die Stellung der römischen Kirche anhand frühchristlicher Quellen (7—64). R. A. **Arlonstam**, Penitential Pilgrimages to Rome in the Early Middle Ages (65—84). D. **Jasper**, Romanorum Pontificum decreta vel gesta (85—118). F. **Kempf**, Ein zweiter Dictatus Papae? (119—140). M. **Dyckmans**, Du conclave d'Urban IV au Grand Schisme (207—230). C. **Capizzi**, Fra Bonagrazia di San Giovanni in Persiceto e il Concilio uniconistico di Lione (1274) (141—206). J. A. **Mirus**, On the Deposition of the Pope for Heresy (231—248). J. **W.cki**, Das Heilige Jahr 1575 in den zeitgenössischen Berichten der Jesuiten (283—310). G. **Valentini**, La crociata di Pio II dalla documentazione veneta d'archivio (249—282). V. **Carcel Ortí**, Los despachos de la Nunciatura de Madrid (311—400). Slijedi jedan kraći prikaz od W. **Gramatowski**, Il fondo liturgico più antico dell'archivio della S. Congregazione dei Riti (401—424) i recenzije mnogobrojnih povijesnih studija. H. **Grotz** obrađuje u svom članku (Die Stellung...) najstarije prvokršćanske spise o autentičnosti i o auktoritetu Mt 16, 17s (poslanice Klementa I, poslanica Ignacija Antiohenskog Rimljanima, Simbol krštenja, Kanon Svetog pisma, biografski podaci Marciona, Polikarpa, Hegesipa, Abercija, Polikrata, Origena, Ireneja i Dionizija Velikog). Iz svega slijedi da je Rimska Crkva uživala već u starini posebni autoritet. R. A. **Aronstam** (Penitential pilgrimages...) opisuju pokornička hodočašća u Rim u srednjem vijeku i to na temelju dosad neobjavljenih 10 poslanica Wulfstana, lionskog biskupa, i poslanica rimskih papa 10. i 11. stoljeća. Iz tih se poslanica vidi kolik je bio autoritet Rimske Stolice koji je u ono vrijeme sve više rastao i kakve su bile pokore hodočasnika koje su u to vrijeme bivale sve blaže. D. **Jasper** (R. P. decreta...) analizira tzv. pseudoizidorijanske dekrete u povijesti papā koju je sastavio Luitprandus. F. **Kempf** (Ein zweiter Dictatus Papae?) doprinosi u svom članku k razjašnjavaњу pitanja o papinskom skidanju kralje-

va u srednjem vijeku. H. **Mordek** je iznio hipotezu da je dokument »Dictatus d'Avranches« (1075—1085) bio sastavljen poslije smrti pape Gregorija VII. Na temelju dokumenata Kempf pokazuje da je taj dokument bio objavljen ipak za vrijeme života pape Gregorija VII i od njega potpisan. C. **Capizzi** (Fra Bonagrazia...), prigodom sedamstogodišnjice proslave II lijskog koncila, obrađuje djelovanje Bonagrazije, desetog generala franjevaca O. F. M., koji je neobično zaslužan za sjeđinjenje Grka s Rimljanima na istoimenom saboru. On je naime već ranije (godine 1272) bio u Carigradu gdje je pokušavao u ime Pape Grgura X provesti crkveno jedinstvo s Mihajlom VIII Paleologom i s bizantinskim klerom. M. **Dyckmans** studira teška pitanja o konklavama za izbor pape Urbana VI koje su prethodile velikoj shizmi. Clankopisac istražuje djela dvaju fiorentinskih pisaca, Petra de Corisinis, koji se u svom djelu kune da preko jedne trećine konklavista nije htjelo Urbana za papu, i samog konklavista Biondo, prijatelja F. Petrarke, koji je pristao uz avinjonsku stranku papinstva. J. A. **Mirus** izlaže što su branitelji papinskog auktoriteta protiv koncilijarista (osobito deset dominikanskih pisaca) iz vremena crkvenih sabora u Baselu, Fiorenzi, Pisi i Lateranu pisali o tada veoma raspravljanom pitanju o depoziciji Pape radi hereze. Svi se slažu u tome da Papa ne podliježe sudu ljudi, ali se razilaze u tome kako papa koji postaje heretik gubi papinsku vlast. Neki smatraju da papa samim time što je heretik nema više vlasti u Crkvi a neki opet tvrde da papina hereza ili njegov grijeh uopće ne tangira strukturu Crkve i nema za Crkvu nikakvih posljedica. G. **Valentini** (La crociata...) opisuje na temelju dokumenta iz venecijanskog arhiva križarsku vojnu Pija II. J. **Wicki** na temelju dosad neobjavljenih dokumenta isusovačkog Arhiva opisuje svetu godinu 1575., osobito udio Isusovaca u proslavi svete godine. Pisac pokazuje da je slavljenje jubileja 1575. godine imalo velik duhovni uspjeh za Crkvu i da je to pripremila duhovno ozračje za održavanje Tridentinskog koncila. V. **Carcel Orti** (Los despachos...) objavljuje diplomatsku korespondenciju apo-

stolskog nuncija u Madridu Brunelija i njegovih nasljednika Franka i Simeona u godinama 1847. do 1857.

Slijedi kratki prikaz W. **Gramatowskog** o najstarijem liturgijskom fundusu arhiva Kongregacije za obrede (1588—1700) i recenzije mnogobrojnih povijesnih, posebno crkvenopovijesnih djela.

A. Rebić

Fra Ivan ŠTAMBUK, **Psalmi**. Prijevod s izvornika i kratak tumač. Vlastito izdanje. Makarska 1975. Stranica 400.

U Uvodu knjige pisac ističe da je na prvom mjestu mao u vidu vjernike koji mole psalme i da mu je cilj bio vjernicima omogućiti shvaćanje nadahnute molitve. Nadalje, pisac u uvodu tvrdi da je njegov prijevod psalama s hebrejskog izvornika ali u svjetlu u kojemu su taj izvornik shvatili stari prevodioci (u prvom redu Sedamdesetorica i Sveti Jeronim). No u nastavku ovog prikaza pokazat ćemo da taj Štambukov prijevod psalama nije dobar i točan prijevod s hebrejskog izvornika, budući da se — kako ćemo u nastavku prikaza pokazati — od hebrejskog izvornika neshvatljivo udaljuje te izvornu misao hebrejskih psalama često promašuje. U Uvodu je pisac istakao i to da je imao »u vidu da su psalmi molitva i da se u prijevodu mora ići za tim da ona bude što razumljivija« (str. 4), i da je išao za tim »da recitacija psalama postane laganija i življa a po tom i ugodnija« (str. 4) a da ipak »u smislu ne izmijenimo, po mogućnosti, ništa« (4). Pisac zatim u Uvodu iznosi i neke elemente koje je potrebno znati da bismo pravilno mogli shvatiti nadahnutu pjesmu, na primjer njezinu povijesnu pozadinu, s kojeg gledišta nadahnuti pisac tretira povijesni događaj, pjesnički razvoj misli (str. 5). Poslije Uvoda pisac je dodao **Tumač riječi i izraza** koji je za razumijevanje psalama dosta koristan. Pisac svoj prijevod psalama, ističe u Uvodu, ne nagurava »odozgo« nego želi da on bude prihvaćen »odozdo« to jest da ga vjernici shvate, prihvate, njime se služe a na Biskupskoj je konferenciji odluka o službenom prijevodu psalama. Redosljed psalama nije